

tirano tudi na posnetkih na zgoščenki. Zgoščenka ohranja nekdanji način pripovedovanja, predstavlja pa tudi čisto sodobno otroško narečno govorico. Besedila so – podobno kot na zgoščenki zilijskih pripovedi – prirejena kot igre v obliki igranih dialogov. Zgoščenki je priložena knjižica z besedili, ki vsebuje tudi slovarček manj znanih narečnih besed.

Zgoščenke na sodoben način posredujejo pripovedi v narečju, ki so eden od temeljev za učenje in utrjevanje rabe slovenskega jezika. Iniciativa Slovensčina v družini z gesli »govorim po domače« oziroma »žabarin, marnvam, punam, mornjem po domače« želi v družinah ozavestiti narečno govorico kot naravno bogastvo, ki ga lahko starejša generacija (stari starši, starši) v živi obliki posreduje svojim otrokom.

Starejša generacija na ta način podpira jezikovni pouk v šoli, narečja so namreč trden most do učenja slovenskega knjižnega jezika. Hkrati pa je to tudi priložnost, da v družinah znova vzpostavijo neobremenjen odnos do slovenskega jezika, ki je bil marsikje prekinjen. V nekaterih družinah prav mlajše generacije danes bolj sproščeno in neobremenjeno odkrivajo jezik starih staršev, ki je v njihovih družinah utihnil.

BORUT JUVANEC: Hiška: Pastirsko zatočišče na Krasu: Shepherds shelter on the Karst, Slovenia.

Založba i2, Fakulteta za arhitekturo Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2015, 123 str.

Pred nedavnim je bila predstavljena nova monografska študija dr. Boruta Juvanca *Hiška: Pastirsko zatočišče na Krasu*. Knjiga, v bistvu njegovo življenjsko delo, je izredno obogatila naše vedenje o delu vernakularne arhitekture v Sloveniji in predstavlja najbogatejše gradivo o kamniti arhitekturi na Krasu, v kateri avtor s svojevrstnim pristopom (p)opisuje še ohranjene dele arhitekture, ki je v preteklosti ustvarjala tako značilne in izrazite podobe slovenskih krajin. Delo je še bolj poglobljeno kot njegove druge monografije in znanstveni članki ter primerjalno obravnava enake ali podobne objekte po vsej Evropi in še v delu Afrike. Po avtorjevih izsledkih je

danes »hiška« ob kamnitih zatočiščih vsega sveta izjemen dokaz kulturne dediščine slovenskega naroda, ki jo moramo odkriti, poznati, razumeti in ohranjati s pomočjo znanosti in različnih strok. Z znanjem in visoko tehnologijo naj bi temu objektu vrnilo tisto vrednost, ki jo je v življenju Kraševcev nekdanj imela.

Skromno geslo »hiška« avtorja Toneta Cevca v *Slovenskem etnološkem leksikonu* (2004: 167) pojmu pripisuje le skromno vlogo zavetišča v nevihti ali hudi sončni pripeki. Študija dr. Juvanca pa teoretično in praktično do zadnje potankosti opredeli vse lastnosti in funkcije te zvrsti vernakularne arhitekture. Torej na slovenskem Krasu ne gre več le za neskončne kilometre vijugastih suhih zidov in le še nekaj hišk, ki so te zidove pogosto zaključevale, temveč za inventarizacijo oziroma realen seznam obstoječih in ne več obstoječih objektov s temeljnimi podatki, kot so izvor in zgodovinski okviri nastanka in delovanja, lokacija v prostoru, naslov lastnikov in uporabnikov, pomen objekta ter grafična predstavitev. Doslej je na slovenskem Krasu tako evidentiranih okrog 150 objektov. Z odličnimi risbami in fotografijami so predstavljene različne vloge in funkcije hišk; pri nas na Krasu so bile

pastirsko zavetišče, drugod po Evropi in v delu Sredozemlja (v dvajsetih državah) pa so imele tudi druge funkcije – bile so zatočišče za živino, prostor za spravilo hrane, krme in orodja, zbiralnik vode ter sakralni ali posebni objekt, kot je »sveti vodnjak« (kjer žarek sonca le enkrat v letu posije v prostor). Temeljna ugotovitev raziskave je, da je kamnitih zatočišč po svetu veliko, da so različna, a družijo jih ena sama značilnost – konstrukcija. Gre za sestav kamna brez veziva, tj. suhozid. Vse te značilnosti je avtor preučeval neposredno na terenu ter povsod do potankosti dokumentiral in premeril objekte ter zrisal številne načrte. Z opisi in grafičnimi predstavitvami njihove lokacije in celo s sodobnimi navodili za GPS je monografija o hiškah doslej nepoznan vodič za vse, ki bi izbrane primere želeli neposredno obiskati in spoznati. Delo je odličen primer znanstvenoraziskovalnega pristopa, hkrati pa je gradivo obravnavano tako, da je razumljivo širši javnosti. Vsekakor bi se morali prav etnologi veliko bolj z zanimanjem posvečati vernakularni arhitekturi in posebej tudi »hiškam«, saj s tem ohranjamo tisto dediščino, ki je v stoletjih ustvarjala posebnosti in identiteto dela slovenskega in evropskega prostora.

* Majda Fister, dipl. etnologinja in kulturna antropologinja, Na Jami 5, 1000 Ljubljana; majda.fister@t-2.net.